

28. februar 2022

Til Nordisk ministerråd

Notat fra samarbeidsorganene

Er NordForsks planlagte finansieringsordning i strid med Nordisk Ministerråds beslutninger?

Vi, Nordiskt Institut för Teoretisk Fysik (NORDITA), Nordisk institutt for sjørett (NIFS), Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) og Nordisk Vulkanologisk Center (NORDVULK), ber med dette Nordisk Ministerråd om å forsikre seg om at NordForsk oppfyller sitt oppdrag om å utforme det framtidige finansieringsinstrumentet som vedrører oss i tråd med det som Ministerrådet har besluttet. Etter vårt syn er det tvilsomt når en ser hvorledes styret i NordForsk har vedtatt den framtidige utformingen.

Hva har NordForsk besluttet

NordForsk har i brev 17. november 2021 fra direktør Arne Flåøyen meddelt oss styrevedtaket i NordForsk om et såkalt «new instrument for university cooperation for the years 2024-2028», som det heter i brevets overskrift. I eposten og i dokumentnavnet er det kalt et «mobility instrument» og utformningen er nærmest identisk med det tidligere «University Hub» instrument fra NordForsk.

Formålet med det nye instrumentet er godt og omtalt slik: “Strengthen international competitiveness, facilitate the development of world-leading Nordic research environments.»

Dette formålet er godt, men vagt, særlig bruken av uttrykket «environments». Formålet som Nordisk Ministerråd var opptatt av gjaldt å styrke det som til nå i Nordisk ministerråds sammenheng har blitt kalt «samarbeidsorganer», altså organer for nordisk samarbeid. Og formålet slik det nå er besluttet uttrykker ingenting om å opprettholde verdensledende nordiske forskingsinstitusjoner.

Potensielle søkere er angitt slik: “Universities, university colleges, and universities of applied sciences in the Nordic Region. Other public and/or private institutions can be partners, but not receive funding from NordForsk.”

Det som Nordisk Ministerråd var opptatt av da finansieringen av samarbeidsinstitusjonene ble overført til NordForsk var at nettopp disse fire institusjonene skulle falle innenfor en særskilt ordning. Nå er det i stedet lagt opp til at hvem som helst, uten angivelse av kategorier, kan søke.

Organiseringen av søkere er angitt slik: “Networks consisting of at least three institutions located in three different countries/autonomous regions can receive funding. (Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden, Faroe Islands, Greenland, Åland).”

Det er altså bare forskningsnettverk, og overhodet ikke institusjoner, som skal kunne motta støtte.

Angitte temaer for søknadene er slik: “Open to all themes and disciplines.” Det kan i og for seg være akseptabelt, men langt utenfor det som var opplegget fra Nordisk Ministerråds side og langt utenfor NMRs egen strategi.

Aktiviteter som kan finansieres er listet opp slik: “• mobility and networking activities • guest researchers • PhD students and post. docs. • workshops, seminars and conferences • research training (e.g. intensive courses, field courses, summer schools and joint courses); • communication and dissemination activities, • and other activities that promote the co-operational framework and are necessary for implementation of the collaboration.”

Nesten alt dette er samarbeidsaktiviteter bortsett fra finansieringen av PhD-studenter og postdoktorer. Finansieringen af PhD og postdoktorer synes å være det eneste punkt hvor dette instrument adskiller sig fra University Hub-instrumentet.

Opplegget er laget for samarbeidsforskningsprosjekter ikke for institusjoner.

Hva er sagt om NordForsks oppdrag

I supplerende bevillingsbrev fra Nordisk Ministerråd til NordForsk nr 1 -2020, datert 24. februar 2020 står det om oppdraget at NordForsk skal «senast 2023 etablera ett program som är relevant för samarbetsorganens verksamhet och genomföra en utlysning som från och med budgetåret 2024 erbjuder möjlighet till finansiering».

Videre blir det sagt om programmet at det «ska stödja sådant forskningssamarbete som bedöms behöva mera långsiktighet än vad som kan oppnås i relativt korta projekt. I utarbetandet av programmet ska, NordForsk söka en lösning som möjliggör prövning av finansieringens inriktning, så att största möjliga nordisk mervärde kan oppnås, dvs i en konkurrensbaserad utlysning.»

Dette oppdraget inneholder tre ting:

- 1) Programmet skal være *relevant for samarbeidsorganene*, altså de fire institusjonen som har underskrevet dette brevet. Det må bety at det skal være særskilt innrettet for dem og gir dem mulighet for finansiering.
- 2) Det skal særlig støtte *mer langsiktig forskningssamarbeid*. Det betyr at vanlige prosjektutlysninger ikke er et svar på oppdraget. Bakgrunnen for det er selvsagt at de eksisterende samarbeidsorganene gjennom årrekker har dokumentert og blitt evaluert på at de har langsiktig nordisk nytte. Nå er det lagt opp til at tildeling kan skje for fem år, som er noe lenger enn en del tradisjonelle forskingsrådsfinansierte prosjekter, men uten noen tilknytning til langsiktig nordisk nytte slik samarbeidsorganene gjennom sin historie har demonstrert.
- 3) Prøvingen av nordisk nytte skal heretter ikke skje ved evalueringer, slik det har skjedd en rekke ganger i regi av Ministerrådet, men i stedet skje *konkurransbasert*. Det må bety at den summen som bevilges til hver institusjon ikke skal stå i et fast forhold til bevilgninger fra tidligere, men at samarbeidsorganene skal konkurrere om midlene på en konkurransebasert måte. Eventuelt betyr det at samarbeidsorganene også skal konkurrere med andre søkere, men i så fall må det gjelde konkurranse om langsiktig nordisk nytte, ikke om et enkelt kortsiktig prosjekt.

Det eneste punktet der NordForsk delvis har oppfylt sitt oppdrag er at utlysningen skal være konkurransebasert, men da en konkurranse, ikke mellom samarbeidsorganene, men mellom alle akademiske institusjoner i Norden for prosjektfinansiering. Det er ikke engang nevnt at opparbeidede nordiske erfaringer og nettverk skal tillegges vekt.

Bakgrunnen for overføringen til NordForsk ligger i Peter Stenlunds Beslutsunderlag om samarbeidsorganens nordiske finansiering, datert 27. mars 2019. Det gjennomgåtte avsnittet fra Ministerrådets oppdrag til Nordforsk er basert på Stenlunds rapport- s. 9 femte strekpunkt, bortsett fra at han uttrykkelig omtaler det nye finansieringsinstrumentet slik at det skal «stödja samnordiske institut och andra mera- långsiktiga samarbesnätverk». Her er talen tydeligere på at de fellesnordiske instituttene, altså det som ellers kalles samarbeidsorganene, skal være et sentralt mål for finansieringsinstrumentet.

Hva må gjøres

Ministerrådet må klargjøre for NordForsk at et særskilt formål med finansieringsinstrumentet er støtte til enkeltinstitusjoner. Det kan da ikke bare være nettverksstøtte. Bare, eller iallfall også finansiering til en og en institusjon skal ligge innenfor. Med tale om det lave årlige støttebeløp per prosjekt er dette særlig viktig.

Videre må det klargjøres at det langsiktige nordiske forsknings- og undervisningssamarbeidet som samarbeidsorganene har stått for gjennom en årrekke enten skal være alene om å konkurrere om midlene, eller iallfall ha et fortrinn i konkurransen på grunn av den dokumenterte evaluerte nordiske nytte som er ytet over tid.

Vi står gjerne til tjeneste med ytterligere opplysninger og synspunkter.

Med vennlig hilsen

Niels Obers, Director, Nordiskt Institut för Teoretisk Fysik (NORDITA)

Finn Arnesen, Director, Nordisk institutt for sjørett (NIFS)

Duncan McCargo, Director, Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS)

Rikke Pedersen, Leader, Nordisk Vulkanologisk Center (NORDVULK)